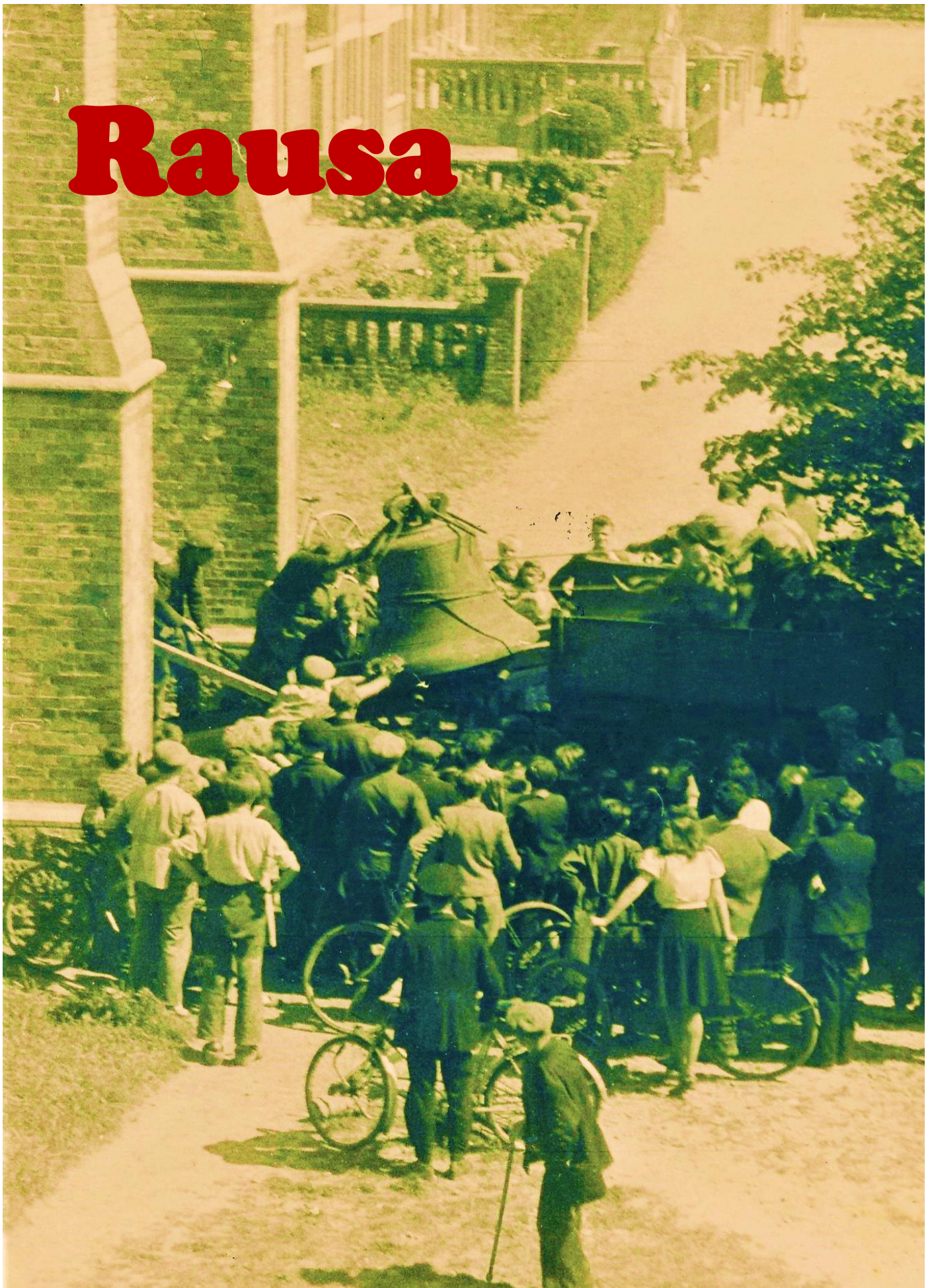

Rausa

Erfgoedtijdschrift voor Borchtlombeek, O.L.V.-Lombeek, Pamel en Strijtem
Verschijnt 6 maal per jaar. Tiende jaargang nr. 3, juni 2022

Rausa

Erfgoedtijdschrift voor
Borchtlombeek, O.L.V.-
Lombeek, Pamel en Strij-
tem

Secretariaat en verant-
woordelijke uitgever:
Erfgoed Rausa, Varing 40,
1760 Pamel
www.rausa.be

Werkten mee aan dit
nummer: Bart Caulier,
Willy De Smedt, Jan De
Leeuw, Herman Van Her-
reweghen, Bjorn Hey-
mans, Jan De Mont

Eindredactie:
Kristien Hemeryckx en
Walter Evenepoel

Iedere auteur is verant-
woordelijk voor haar/zijn
bijdragen.

Je kan je gratis abonneren
op de digitale versie van
Rausa door een eenvoudig
bericht te sturen naar
erfgoed.rausa@gmail.com

Bankrelatie:
BE 97 8601 1557 2549

©
Zonder voorafgaande toestem-
ming van Erfgoed Rausa mag
niets uit deze uitgave worden
verveelvoudigd en/of openbaar
worden gemaakt door middel
van druk, fotokopie of op welke
andere wijze dan ook.

om te beginnen...

Rausa verschijnt in februari, april, juni, augustus, sep-
tember en december in digitale versie en op aanvraag
in gedrukte versie. De digitale nummers zijn gratis.
Wie een gedrukte versie wil, kan zich **in december
2022 abonneren** voor de volgende jaargang. **In de
loop van het jaar worden geen nieuwe gedrukte
abonnementen genoteerd.**

Wie zelf artikels wil schrijven of beeldmateriaal wil be-
zorgen is hartelijk welkom. De bijdragen graag inleve-
ren een maand voor de datum van verschijnen.

Redactieadres:

Erfgoed Rausa, Varing 40, 1760 Pamel,
rausa@skynet.be, 0473 11 25 00

Abonneeradres: erfgoed.rausa@gmail.com

Inhoud van dit nummer:

- Blz. 2: om te beginnen
- Blz. 3: Stem en smoel van ons erfgoed
- Blz. 4: terugblik
- Blz. 5: Rausa in actie
- Blz.6: De Ninoofse steenweg (deel 2)
- Blz. 10: Taalrubriek: Herman wordt 90!
- Blz. 11: Sint-Cornelis te Ninove of te Pamel?
- Blz. 13: Noenkel Beir
- Blz. 15: Een eeuw Van Audenrode op de molen
- Blz. 18: Bijgeloof
- Blz. 18: Wat een accent betekenen kan
- Blz. 19: Je mening telt!
- Blz. 20: Daar is de Boezenberg weer

Op de voorpagina: de klokkenroof uit de kerk van Pamel
op 15 juli 1943. Zie 'Pamelse oorlogsprikelen' (H. Van
Herreweghen, uitg. DF Roosdaal 2015, blz. 142.)

Stem en smoel van ons erfgoed

Sterretje in de voorruit dat kleiner is dan twee euro? Dan is herstelling perfect mogelijk! Het bedrijf dat met die bewering héél wat naambekendheid verwierf in onze contreien, mag die solide stelling binnenkort toepassen op mijn eigen bolide.

De boosdoener? Wat losliggende kiezelsteentjes op de Ninoofsesteenweg werden onder het wiel van mijn voorligger met grote kracht weggeslingerd en landden met een stevige knal in de voorruit van onze wagen. Precies in het gezichtsveld van de chauffeur gemikt, en dus een ferme schrik 'gepakt' maar verder valt geen blijvende schade te noteren. Het mag eigenlijk een klein mirakel heten: na vele jaren pendelen naar 's lands hoofdstad via de vermaledijde N8, diende ik geen noemenswaardige incidenten, laat staan accidenten, te ondergaan. Eén slecht gemikte keitje en, wat langer geleden, een onoplettende vrachtwagenchauffeur die aan verkeerslichten hopeloos laat in de remmen ging en een deuk in het kofferdeksel veroorzaakte. Deze twee akkefietjes niet te na gesproken, geen nare ervaringen beleefd op deze kaarsrechte strook asfalt die dwars door Roosdaal snijdt. Hout vasthouden dus!

Ook al heb ik er geen memorabele momenten beleefd, deze 'kalseide' was in haar lange geschiedenis getuige van héél wat gedenkwaardige momenten. Mochten de stenen, van de bonkige kassei tot het minuscule stukje gravel, kunnen spreken, ze vertelden er honderduit over.

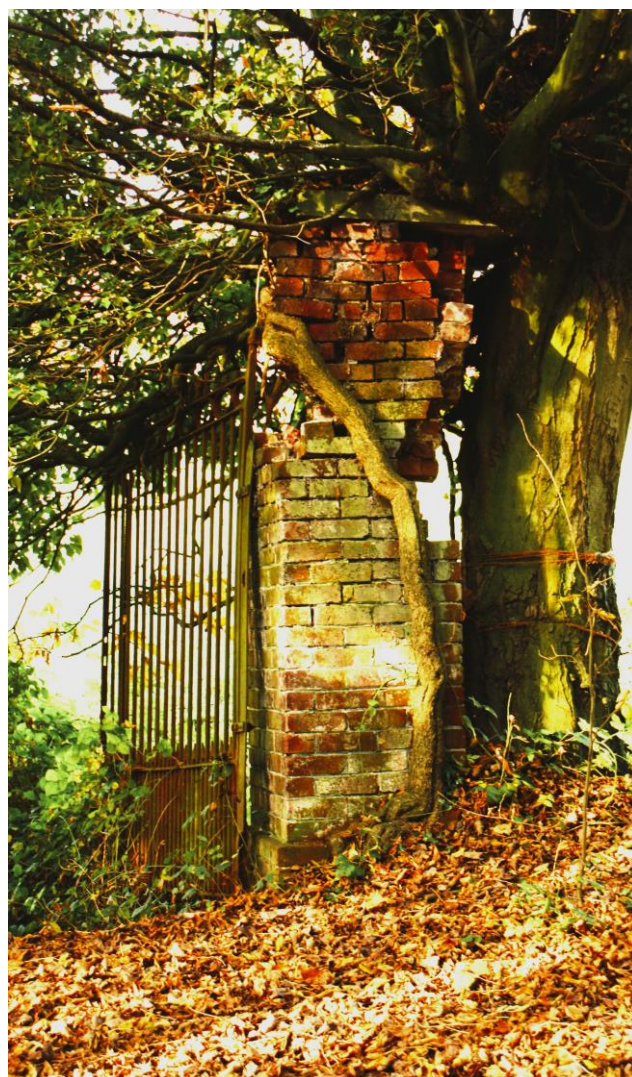
En al kunnen de straatstenen dan niet praten, bij Rausa hebben we het voorrecht om dat erfgoed toch een stem en een gezicht te geven. Over de meest uiteenlopende onderwerpen, dat weet u, maar in deze editie leest u bijvoorbeeld ook hoe beide Wereldoorlogen langs en op de Ninoofse steenweg verre van onopgemerkt voorbijgingen.

Nu ik dat onvermijdelijk en vaak terugkerende oorlogsthema aangeraakt heb, onderbreek ik deze woordenbrij even voor een reclameboodschap. Héél binnenkort baadt Pamel in de beklievende sfeer van WO II. Vertellers brengen waargebeurde oorlogsverhalen, geallieerde soldaten ontruimen een Duits mijnenveld, in een veldhospitaal wordt een operatie uitgevoerd; gevechten tussen verzetsleden en Duitsers breken uit, ... en nog zó veel meer.

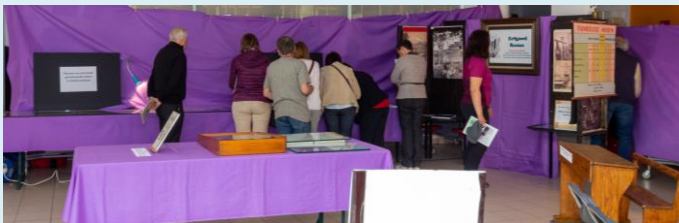
Op 18 juni krijgt ook dat erfgoed een welluidende stem en een karakter-'smoel'. Een absolute aanrader! Net als dit Rausa-nummer

Veel leesplezier!

Bart Caulier

Het was nog een beetje met de bibber op het lijf en met veel aandacht voor 'de maatregelen', maar onze 'Nacht van de Geschiedenis' op **22 maart** was echt een bevrijdend moment omdat we onze activiteiten toch weer konden opstarten. Gastspreker Eric Bauwens pakte het 40-koppig publiek in met een meeslepende lezing over Edward Anseele.

De Erfgoeddag op **24 april** werd een heel mooie editie. De gastvrije Borchtlombeekse Sint-Amandusschool was voor ons het gedroomde biotoop om 300 jaar onderwijsgeschiedenis ludiek te evoceren.

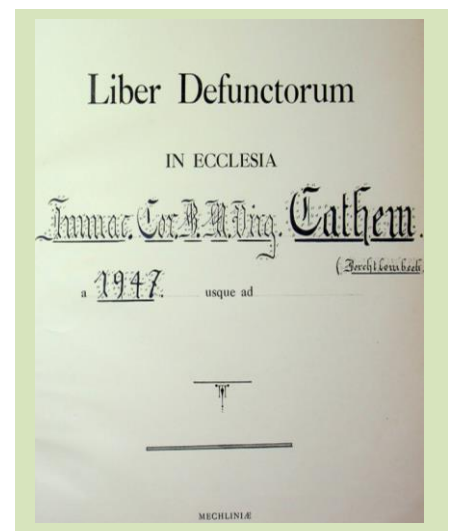
Acteurs Marc Muylaert, Bjorn Heymans en Greet Bulté vermaakten de talrijk opgekomen toeschouwers, meester Geert Geeroms begeleidde Walter Evenepoel op de piano bij het oprfrissen van de mooiste schoolliedjes uit een ver vervlogen jeugd en Flor Van Nuffel en Dirk Evenepoel zorgden voor ambiance bij jong en minder jong tijdens de herintroductie van lang vergeten speelplaatsspelletjes.

De tentoonstelling met schools curiosa uit de vorige eeuw en talloze nooit eerder getoonde foto's was ook een schot in de roos. Onze gelegenheidspublicatie (Rausa 3 2022) werd gretig als souvenir meegenomen.

Bovendien zorgde Erfgoed Rausa in de daaropvolgende week ook voor zeer gesmaakte erfgoedlessen in tien klassen van de lagere scholen in Ledeborg, Pamel en Borchtlombeek.

En dan waren er ook de maandelijkse 'stamboombabbels'. Op 5 maart, 2 april en 7 mei verwelkomde Günther De Melprille of ervaren genealogen. Hij slaagt er telkens opnieuw in om de mensen verder te helpen in hun zoektocht of om hen een eerste opstap te bieden bij klimmen in hun stamboom. Dankzij het fotografisch archiveringswerk van Jan De Mont (hij is bezig met het minutieus fotograferen van de Roosdaalse gemeente- en parochieregisters) beschikken we nu over de nodige informatie om bijna altijd de talrijk binnenkomende vragen te beantwoorden. Hiernaast het titelblad van het Kattense doopregister van 1947.

ZATERDAG 18 JUNI 2022
PAMEL BEZET
INTERACTIEVE HISTORISCHE WANDELTOCHT

WOII Re-enactment battles Oorlogsverhalen Mijneveld
Legerkampen Trainingkampen Veldhospitaal
Rommelmarkt Live muziek Vintage foodtrucks

ROUTE: 4,5KM + wandelkaart met activiteiten
TOEGANG: € 3,5 P.P. (Kinderen <6j gratis)
START: 't Sportvlot te Pamel vanaf 10u tot 16u

EVENTUS HISTORIA Erfgoed Rausa roosdaal Libertas Rode Kruis Vlaanderen

Je hebt ongetwijfeld ook al de affiches opgemerkt in het straatbeeld. Over een paar weken is het 'Oude Pamel' het decor van een historische evocatie. Wij worden vandaag jammer genoeg telkens opnieuw geconfronteerd met de gruwel van de oorlog in Oekraïne. Maar hoe diep wij hierdoor ook worden geroerd, het écht 'aan den lijve' ondervinden is er gelukkig niet bij. Met hun interactieve historische wandeltocht brengen de organisatoren van 'Pamel Bezet' het beklemmende gevoel van zo'n vreemde overheersing wel tastbaar dichterbij.

Dit initiatief heeft twee doelen: door nagespeelde oorlogssituaties en verhalen de historische kennis vergroten en tegelijk het besef doen groeien bij iedereen, dat we er alles moeten aan doen om gewapende conflicten te vermijden. Vanuit deze historisch-pacifistische visie verleende Erfgoed Rausa met overtuiging haar medewerking. Op het parcours zul je onze vertellers Bjorn Heymans, Flor Van Nuffel, Emile Ringoot en Jos Huwaert beklemmende verhalen horen vertellen over de dramatische gebeurtenissen die zich in ons dorp hebben afgespeeld tussen 1940 en 1945.

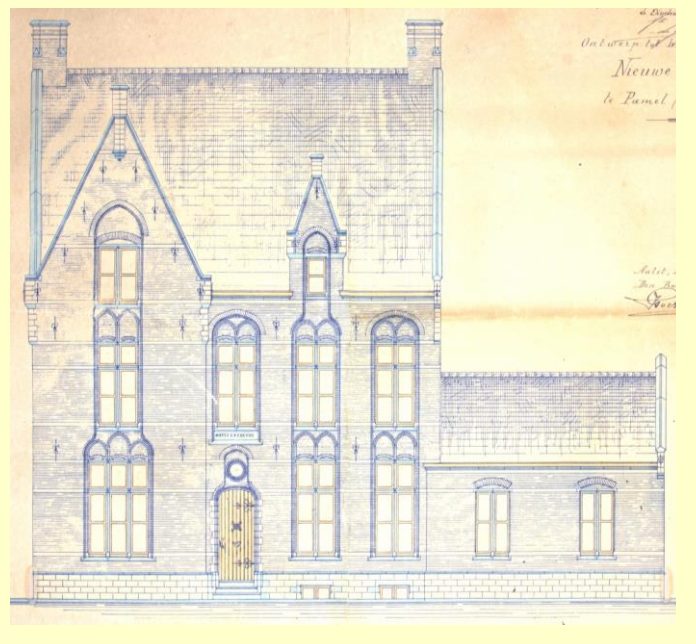
Nu ook al noteren in je agenda!

Zondag 11 september: OPEN MONUMENTENDAG

Tijdens zijn exploratie van de oude pastorie in Pamel vond Jan De Mont dit plan van het fraaie neogotische gebouw. Het is een van de vele merkwaardige vondsten die we de bezoekers van de Open Monumentendag zullen aanbieden. Samen met de Cultuurraad, de Kerkraad en het FUSA-koor wordt een verrassend en gevarieerd programma uitgewerkt!

STAMBOOMBABELS

Op 4 juni, 6 augustus, 3 september, 1 oktober, 5 november en 3 december. Telkens van 9 tot 12 uur in de Erfgoedkelder (GC Het Koetshuis, Strijtem)

REVEIL

Op dinsdag 1 november (17 uur) krijgen we opnieuw een Roosdaalse editie van dit mooie herdenkingsmoment. Dit jaar verzamelen we op de begraafplaats aan de Lostraat in Strijtem.

De Ninoofse steenweg (deel II)

In de eerste editie van dit jaar vertelde **Willy De Smedt** ons de geschiedenis van de N8 die als een pijl uit een boog van Ninove naar Brussel zoekt. Hij was echter nog niet klaar met zijn verhaal. Wij nemen de draad op in het begin van de woelige twintigste eeuw.

De oorlogsjaren

En dan waren er de twee wereldoorlogen. De zwarte bladzijden uit ons Belgisch geschiedenisboek waaruit onze grootouders en ouders ons slechts met mondjesmaat voorlezen. Oorlogsjaren met een enorme impact op het toenmalige dagelijks leven. WO II ligt nog het meest fris in ons geheugen. Op de boerentram trokken onze grootvaders en vaders in legeruniform naar hun kazerne kort nadat op 28 augustus 1939 de eerste mobilisatie was afgekondigd. Diezelfde boerentram bracht hen op 10 mei 1940 naar Brussel, nadat kort na middernacht de algemene mobilisatie was uitgeroepen. Diezelfde boerentram vervoerde massa's vluchtelingen die in onze contreien vanuit het oosten van het land aanspoelden. Diezelfde boerentram vervoerde tijdens de bezetting de Brusselaars die op zondag naar 'de boerenbuiten' afzakten om hier het broodnodige voedsel te komen kopen of schooien. Diezelfde boerentram heeft trouwens vooral in WO II tonnen smokkelwaar vervoerd.

De tramstatie in Eiseringen met zicht op de steenweg

Maar laat het ons eerst eens hebben over 'den Grooten Oorlog'. Aan de vooravond van WO I beleefden de Belgische spoorwegen en buurtspoorwegen nog hoogtijdagen. Het dichte netwerk van spoorlijnen en buurtspoorwegen telde samen al meer dan 7.000 km spoor. Maar kort nadat de Duitse oorlogsmachine op 4 augustus 1914 België was binnengerold, sloeg de paniek bij de bevolking toe. De Duitse opmars ging immers gepaard met talloze wrede daden, vooral tegenover burgers.

De spoorlijnen, ook de Nienof, waren voor vluchtelingen één van de mogelijkheden om richting westen de oprukkende Hunnen (zoals ze in de kranten toen werden genoemd) voor te blijven. Vanaf half oktober was bijna het hele land, op het stukje achter de IJzer na, in handen van de Duitsers gevallen en werd het druk verkeer abrupt gestopt. De treinstations en tramhaltes werden voortaan onder streng toezicht gehouden om smokkel en spionage tegen te gaan.

In die vier jaar durende oorlog gebeurde iets eigenaardigs. Langs beide zijden van het front was intensiever spoorverkeer nodig om materiaal en troepen naar de frontlijn aan te kunnen voeren. Omdat de bestaande spoorlijnen hiervoor niet altijd volstonden legden zowel de geallieerden als de bezetter dan maar zelf spoorwegen aan. De Duitsers gingen hiervoor zelfs buurtspoorweglijnen die ver van het front afgelegd waren opbreken en hergebruiken. Wat ook met de sporen van de Nienof gebeurde. In september 1917 was bijna het hele traject Ninove-Brussel ontmanteld. Na de wapenstilstand in 1918 gebeurde de heropbouw in allerijl en al in september 1920 was de spoorlijn Brussel-Ninove opnieuw operationeel.

Tijdens WO II bleef België, samen met Noord-Frankrijk tot de bevrijding onder militair bestuur (Militärverwaltung). De Pruisische generaal Freiherr Alexander von Falkenhausen, de militaire gouverneur (Militärbefehlshaber), had als taak niet alleen om de rust en orde in zijn ambtsgebied te bewaren, maar ook om het economische en menselijke potentieel daarvan optimaal aan te wenden voor de Duitse oorlogvoering. De Nienof bleef dus rijden. En werd met volle overgave gebruikt door smokkelaars, de koningen van de zwarte markt. Het volume van gesmokkelde en vervoerde producten met de Nienof is eigenlijk niet te schatten. En veelal met gevaar voor eigen leven.

Zowel de Feldgendarmerie als de Geheime Feldpolizei kon totaal onverwachts de tram doen stoppen en doen ontruimen, op zoek naar contrabande, dienstweigeraars, zelfs ondergedoken Joden en spionnen. Het onveiligheidsgevoel bij de tramreizigers moet enorm zijn geweest! Dikwijls heb ik mijn vader horen vertellen dat het er bijna nooit zachtzinnig aan toe ging en dat men bij dergelijke controles, tramrazzia's eigenlijk, nooit zeker was van een goede afloop. Maar met de Feldgendarmen alleen konden de smokkelaars soms wel iets geregeld krijgen. Die waren er veelal happig op om hun soms te povere legerrantsoenen aan te vullen.

En dan viel de Hongerwinter 1941-1942 de mensen in de nek. Siberische temperaturen (tot -26°). Het openbaar leven viel zo goed als stil. Mensen moesten inventief zijn om te kunnen overleven. In de dorpen op het platteland viel het door de band nogal mee. In elk gezin of huishouden werden wel kiekens gehouden of meestal een konijn, zelfs een varken in 't geheim vet gemest met elke mogelijke etensafval of met wat nog op het land of in de bossen te vinden was. Voor de stedelingen werd het echter een nachtmerrie. De processie van honderden en honderden sukkelaars die vooral op zondag te voet (niet iedereen kon zich nog een tramrit permitteren) de Brusselsesteenweg kwam afgezakt op bedeltocht naar eten voor hun gezin moet hallucinant zijn geweest. Trouwens, de voedselbeperkingen werden altijd maar strikter en strikter.

Tegen een achtergrond van een toenevende misdadgolf, van wantrouwen en achterdocht, begonnen in de relatief zachte winter 1943-1944 de dagelijkse problemen van voeding, kleding en verwarming toch nog dramatischer afmetingen aan te nemen. Op de officiële markt werden voedingswaren, kleren en andere consumptiegoederen schaarser en slechter van kwaliteit. In de sluikhandel vond men nog de meest diverse producten, maar de prijzen bereikten daar astronomische hoogten. Boter en spek gingen tot 350 BEF/kg, een wit brood kostte 80 BEF, een stuk toiletzeep 50 BEF, een kg tabak 600 BEF. Voor een paar lederen schoenen werd 1.200 BEF en voor een fietsband zelfs 1.200 BEF geboden (voor zover men nog een fiets had). Ter vergelijking: een meester-metselaar (als hij al werk vond) verdiende toen 11,50 BEF/u ($\times 9 \text{ u} \times 6 \text{ dagen} = 930 \text{ BEF}$ of 23 €).

En toen brak de maand juni 1944 aan. De nieuwsgierigen die het nog altijd aandurfden om de verboden BBC-uitzendingen ergens op de hooizolder te beluisteren, hadden in de voormiddag van de 6de juni de metaal-nasale stem van Jan Moedwil, alias Fernand Geersens, die vanuit de Londense BBC-studio een oorlog lang de Belgische bevolking moed had ingesproken en die op bombastische toon de landing van de geallieerden op de stranden van Normandië kon aankondigen.

'Den Nienof' in Eizeringen (foto archief W. De Smedt)

Zijn klassieke slotzin "Wij doen ons best, zonder er op te boffen, toch krijgen we ze wel, de Moffen!" klonk die dag nét iets anders in de oren van de gedurende vier oorlogsjaren zwaar getormenteerde en getraumatiseerde mensen die zowaar opnieuw hoop begonnen te krijgen.

Tijdens de weinige keren dat bij ons thuis over de oorlog en de bevrijding werd gepraat, heb ik vader en moeder volgend verhaal horen vertellen. Heel sober en zonder te veel franjes. "Op zondag 3 september zaten we in de mis in de kapel van Léberg. De kapel zat stampvol en veel volk stond recht, tot op het oksaal toe. Toen kapelaan Vanderborcht op 't einde van zijn preek langs zijn neus weg vertelde dat de Engelsen op komst waren, bracht dit onmiddellijk een geroezemoes teweeg. Al na de communie liep de kerk leeg. De mensen waren niet meer te houden. Toen moeder en vader, hij met mijn broer op zijn schouders, de Puttenberg kwamen afgestapt, werden ze ingehaald door twee jonge gasten van op de Zavel die tegen iedereen die het wou horen riepen 'D'Ingelske zèn al in Nienof!'. En toen ze aan Politjes kwamen, hoorden ze inderdaad duidelijk het onweerachtig gerommel dat hen van over Bievegemberg tegemoet kwam gerold. Wat ze achteraf pas hoorden vertellen, was dat de tanks van het Tweede Britse Leger (waaronder ook Canadezen, Polen en de Belgische troepen van de Brigade Piron) onder leiding van veldmaarschalk Montgomery, aan de Sint-Theresiakerk, in Ninove, op de kruising van de Brusselse- en de Edingsesteenweg, slaags waren geraakt met de achterhoede van de zich in allerijl terugtrekkende Duitsers. Onder de burgerbevolking vielen daar zelfs verschillende gewonden. De kerk zonder toren, die van toen af in de volksmond de Oorlogskerk werd genoemd, heeft de littekens, de sporen van de ingeslagen granaten, gedragen tot ze in 2003 werd afgebroken.

Vader en moeder haastten zich dus zoals vele burens naar de Belle Alliance waar ze achteraan moesten aansluiten bij het volk dat drie, vier rijen dik verwachtingsvol stond uit te kijken. Het was toch al na drie uur in de achternoen toen ze gerommel en geraas hoorden aan de Gouden Leeuw en toen de eerste verkenners op hun moto's doorkwamen was het hek helemaal van de dam.

Kort daarna kwamen de tanks doorgerateld. Oorverdovend lawaai en vermoeid ogende tankbestuurders met beroete gezichten die toch enthousiast zwaaiden en de toekijkende kinderen chocoladerepen en pakjes koeken toewierpen. De meeste volwassen Pamelaars bekeken deze doortocht verbluft en bijna verbijsterd aan. Eigenlijk konden ze nog niet volledig vatten wat er aan 't gebeuren was. Met de vertering van de miserie en het leed van de voorbije jaren moest duidelijk nog begonnen worden. En er was zelfs nog even paniek toen er plotseling granaten vielen op en naast de steenweg, een honderdtal meter vóór de eerste tanks, in de bergop naar Marie Van Koesjem. Blijkbaar had de achterhoede van de Duitsers zich iets voorbij Eizeringen ingegraven om voor dekking van de 'strategische terugtocht' te zorgen. Op een ik en een jij stonden de tanks in slagorde in de weivelden naast de steenweg en beantwoordden ze het Duitse geschut. En de toekijkende en zich vergapende goegemeente? Die bleef staan, met open mond alles opslopend, zich niet echt bewust van de gevaren. 's Avonds al rond acht uur werd Brussel bevrijd".

Vader heeft die dag voor de eerste keer in zijn leven chocolade geproefd, maar vond de smaak toch wel te bitter. Met chocolade heeft men hem ook later nooit veel plezier kunnen doen.

Opnieuw was de Ninoofsesteenweg bevoorrechte getuige geweest van gebeurtenissen die de latere Belgische geschiedenis zouden bepalen. Uiteindelijk waren het de N-steenwegen van Willem I die de blitz-bevrijding in 1944 mogelijk hebben gemaakt.

En tegenwoordig?

De Brusselsesteenweg is nu een gewone verbindingsweg geworden. Wie nu met de wagen gaat werken, zet zich 's morgens achteraan in de file en tjoekt mee naar Brussel tegen hooguit 70 km/u. De dodenweg van vroeger is gelukkig veel veiliger geworden. Hoewel, op veel trajecten moet er nog gewerkt worden aan veilige fietspaden. En de tram? Die had al in juni 1968 de plaats moeten ruimen voor lijnbussen en is toen voorgoed uit het straatbeeld verdwenen. Nu zijn het de snelbus of de 128 die zorgen voor een (veelal) snelle verbinding tussen Brussel en Ninove. Of de 127,

de (omni)bus die ook de dorpen naast de steenweg aandoet, en daarbij zowaar bijna het traject van de vroegere Oude Brusselse Baan volgt.

Willy De Smedt

Bronnen:

'Scheepdaal, zijn tramlijn, zijn depot en zijn museum' - Sept. 1994 - Vetramu (Vereniging van het trammuseum);

De geschiedenis van de exploitatie van de Belgische spoorwegen - D.Demonie - Hoofdir NMBS - april 2012; Website Hubert De Bolle.

Hieronder de Ninoofsesteenweg in de jaren zestig, ter hoogte van Strijtem (Hof ten Brugsken). De foto werd ons bezorgd door Vicky Mattens.

Voorstelling van de nieuwe dichtbundel van

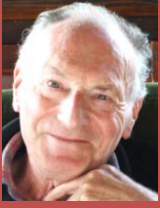
Ivo van Strijtem
DE VROLIJKE TIJD

Verzen, gegroeid uit de 'Strijtemse kleem'

Inleiding door Geert Van Istendael
Een organisatie van Arjaun, Erfgoed Rausa,
Cultuurraad Roosdaal

Woensdag
29 juni 20 uur

GC Het Koetshuis,
Strijtem
Gratis toegang
Reserveren verplicht via
tickets@koetshuisroosdaal.be
of 054 89 49 00

Herman Van Herreweghen 90!

Op 7 mei mocht Herman Van Herreweghen negentig kaarsjes uitblazen. Omwille van zijn bijzonder grote verdienste als auteur en medeoprichter, heeft Erfgoed Rausa Herman een erediploma overhandigd.

Dat zijn schrandere geest nog lang niet is uitgewerkt, bewees hij door ons onlangs een bundel van vijftientig nieuwe en boeiende artikels te bezorgen. De Rausalezer zal zich dus ook in de volgende jaargangen nog kunnen verblijden in de spitse taalbeschouwingen. Laten we er meteen maar eentje presenteren...

SEBIET, FLEES en SEV(V)ES

Welk van deze drie woorden in het Pamel (en bij uitbreiding ook het Borchtlombeeks en Strijtems) het meest gebruikt wordt, is moeilijk te zeggen. Maar populair zijn (waren) ze alleszins.

Sebiet:

Naar het Frans 'subit' dat 'onverwachts, schielijk, plotseling' betekent. Het woord 'sebiet' heeft dus een enigszins gewijzigde betekenis gekregen want al ik zeg: "Ik kom sebiet", dan bedoel ik toch: "Ik kom dadelijk".

Sevves (Seffens):

De oudste vermelding 'tseffens' vinden we in 1561, met de betekenis van 'aanstonds'. Volgens Van Dale is één van de drie betekenissen : 'dadelijk' (syboniem aanstonds), maar is het Belgisch-Nederlands en spreektaal.

Flees:

Van 'flees' is de etymologie wel wat ingewikkelder. We treffen het woord 'flus' in de betekenis van 'terstond, aanstonds' niet alleen aan bij Vondel, Hooft en Huygens (17de eeuw), maar ook bij de dichters Langendijk, Staring en Poot (18de eeuw). Het was dus niet louter Zuid-Nederlands, maar het is in

in het Noorden wel in onbruik geraakt en daardoor in het Algemeen Nederlands niet meer gebruikelijk. Maar in de Zuid-Nederlandse dialecten is flus blijven voortbestaan als 'fleus, flees, flies'.

Flus is een oudere vorm van 'fluks', dat in de zin van 'dadelijk, onverwijld, zonder uitstel' in het Algemeen Nederlands gebruikelijk is.

De vorm 'fluks' is uit het middeleeuws 'vluchs' (vlug) via vlughs en flughs ontstaan. In de Zuid-Nederlandse dialecten is tot op heden de vorm flus in gebruik gebleven, maar dan alleen in de betekenis van 'terstond, aanstonds en straks', maar ook voor 'zojuist, zoëven'. Zo bijvoorbeeld in het Pamel: "Ik em'em dotte flees nog gezien."

PS:

-Soms hoor je ook de combinatie 'sevves-sebiet'. Dat klinkt dan zoveel krachtiger!

-In Van Dale vond je bij het bijwoord van tijd 'dadelijk' zowel 'aanstonds', 'onmiddellijk' als 'straks'.

-'Straks' ligt toch verder verwijderd in de toekomst.

Herman Van Herreweghen

Foto: Julie Evenepoel ca 1920

Sint-Cornelius, te Ninove of te Pamel?

Wie richting de Pamelse bunkerweide trekt, ziet in de Dendervallei de Ninoofse Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk boven de stad uittorenen. De kerk maakte vroeger deel uit van de Ninoofse Abdij die Sint-Cornelius en Sint-Cyprianus als patroonheiligen had. Ninove is dan ook in de omgeving bekend als bedevaartplaats ter ere van de H. Cornelius, die - vooral op Pinksteren en tweede pinksterdag - aanroepen wordt tegen allerlei kinderziekten.

In het Davidsfonds-jaarboek 'Historisch Mozaïek' uit 1987 schrijft Gerard Van Herreweghen hieromtrent:

"... de medische wetenschap heeft zich gaandeweg gewapend tegen een gamma kinderziekten die voorheen ieder jaar hun tol eisten: kroep, kinkhoest, mazelen, pokken, stuipen, tering, roodvonk en andere meer. Het hoeft ons volstrekt niet te verbazen dat onze grootmoeders en overgrootmoeders een heilige schrik hadden voor alle ziekten van besmettelijke aard. Duizenden kinderen zijn eraan bezweken. Uit die tijd dagtekenen de bewegen naar Sint-Cornelis, de heilige die werd aanroepen tegen een hele trossel kinderplagen, maar vooral tegen de stuipen. Nog lang nadat onze dokters deze ziekten met succes konden bestrijden, zag men toch alle moeders van het dorp op Pinksteren naar Sint-Cornelis toestromen. Want van hun ouders en grootouders hadden ze gehoord hoe wreed de dood kan toeslaan."

Laat deze verering van Sint-Cornelis (of Cornelius) nu net aanleiding zijn geweest tot Ninoofse trammelant waarbij ook de pastoor van Pamel betrokken partij bleek, en er zelfs een hoofdrol in speelde. Dat moet toch blijken uit een brief van Jan Tingels, uit Ninove, gedateerd 10 juni 1897 en gepubliceerd in De Dendergalm van 13 juni 1897. De heer Tingels noemt de hele episode een kluchtspel waard! Hij schetst als inleiding eerst het (geloofs- en geldelijke) belang van dit jaarlijks terugkerende gebeuren:

"De heilige Cornelis, patroon tegen de valende ziekten en andere zenuwplagen die het mensdom teisteren, wordt in onze stad zeer aanroepen. Bijzonderlijk met Sinksen is de toeloop van volk zeer groot.

Van het omliggende stromen duizenden mensen herwaarts met hun kleine kleuters om door de voorspraak van de grote heilige van eerder genoemde kwalen verlost te worden of er van bevrijd te blijven. Duizenden gaan dan de relikwie gevat in een rijk versierde hoorn kussen en laten op de schaal een klein of groot geldstuk achter. De opbrengst gedurende de twee Sinksen-dagen moet een rond sommeke uitmaken."

De hoorn van Sint-Cornelius staat als relikwiehouder uitgestald op het altaar van O.L.Vrouw. (Abdijkerk Ninove, relikwieschrijn 1647 detail)

© Alexander Vandaele

Die geldelijke voorspoed wekt echter (zo is het nu en zo was het blijkbaar vroeger ook) naijver en concurrentie op, zo bemerkt Jan Tingels in zijn brief. En daar heeft ook de pastoor van Pamel uitstaans mee, zo blijkt:

"Jaarlijks kwam de pastoor van Pamel hier een mis doen op een vastgestelde dinsdag (marktdag te Ninove). Dan stroomden weer honderden en honderden naar onze stad, om de markt te bezoeken, de Cornelismis bij te wonen en verder op zwier te gaan met kameraden en lieven.

Doch het nieuwe gemeentebestuur van Ninove heeft door een reglement bepaald dat op die dag de speelman mag spelen, om de boeren en boerinnen na de mis eens te laten huppelen. Om zich te wreken, heeft de geestelijkheid van Ninove aangekondigd dat voortaan de pastoor van Pamel geen Cornelismis meer zal doen in onze kerk."

Waarom de Ninoofse geestelijkheid graten zag in het door het stadsbestuur opgestelde reglement, en daarom de pastoor van Pamel weerde van de jaarlijkse misviering, is me niet meteen duidelijk. De Pamelse pastoor - op dat moment was dat eerwaarde heer Henricus Petrus Van Eyndhoven, pastoor te Pamel van 1877 tot 1926 - is hoe dan ook gekrenkt door die beslissing. Tingels verwoordt het plastisch als volgt:

Misschien wint hij een goede stuiver aan die mis, want hij kan niet verdragen dat men hem zoo in de rapen zit.

En dus broedt de pastoor op een plan om 'zijn' Sint-Cornelius-viering verder te kunnen zetten buiten de Ninoofse stadsgrenzen. Hiermee wordt nog maar eens gestaafd wat Hubert De Bolle schrijft op zijn website hdbbr.be, namelijk dat in het aartsbisschoppelijk archief te Mechelen een document zit waarin pastoor Van Eyndhoven wordt omschreven als 'très adroit et extrêmement actif' (heel behendig, slim en uiterst actief).

Pastoor Hendrik Van Eyndhoven

"Wat niet in Ninove mag, moet dan maar kunnen in Pamel", zo moet de schrandere zielenherder gemeend hebben. En dus vat hij het plan op zelf een viering te organiseren. Dat idee verkondigt hij meermaals vanaf de kansel:

"Ook heeft hij in drie achtereenvolgende zondagssermoenen aangekondigd dat Pamel ook een Sint-Cornelius zou hebben en de Pamelaars en inwoners van het omliggende niet meer naar Ninove moeten om hem te aanroepen. Aldus zullen de offeranden in plaats van naar de kerk van Ninove te gaan, de weg nemen naar die van Pamel.

De Pamelse bedevaarders staan nu echter voor een groot dilemma. Welke viering te volgen? Er blijken drie kampen te ontstaan, aldus Tingels, bestaande uit voorstanders van het nieuwe initiatief, tegenstanders ervan en 'de verstandigsten':

"De boeren weten niet wat doen: de enen beweren dat de nieuwe heilige niet zo machtig kan zijn als de oude en dat ze dus verder naar Ninove ter bedevaart gaan; de anderen houden staand dat Sint Cornelis altijd Sint Cornelis blijft, waar men hem ook vereert, en men dus de penning aan Pamel gunnen moet. De verstandigsten zeggen dat het een winkel is, een bazar en het maar best is thuis te blijven."

Toch lijkt de opzet van de Pamelse pastoor te lukken, op die Pinkstermaandag van 1897:

"Maandag laatst werd het beeld, de nieuwe Sint Cornelis, met grote tralala te Pamel ingehuldigd onder toeloop van een grote massa godvruchtige of liever nieuwsgierige gelovigen.

De pastoor van Pamel mag dan hopen dat zijne 'entreprise' de beste vruchten zal afwerpen, hij zal niet nalaten er een lekkere fles Bourgogne op te drinken. De deken van Ninove en zijn helpers zullen pruimen wanneer ze merken hoe zeer de centen op de schaal zullen verminderen."

Een kluchtspel waard, dit alles? Een merkwaardige historie, met de nodige luim en scherts neergepend, is het alleszins!

Bart Caulier

Alsof zijn krakende stem nog niet voldoende was om me de stuipen op het lijf te jagen, doorpriede hij de lucht tussen ons met een lange, benige vinger. "Gij," oreerde hij, voldoende verteller om er een dramatische pauze achteraan te gooien, "gij zijt een De Doncker!" "Niet waar", krijste ik, "ik ben geen De Doncker, ik ben een Heymans!" De pretlichtjes in zijn ogen maakten me kwaad en bovenal: onzeker. Ik was een kind van zes, qua identiteit een onbeschreven blad, maar al volop op zoek naar mijn plaats in de wereld. Hij lachte, ik mokte: "En toch ben ik een Heymans." Ik bracht mijn pruillip en waterige ogen in stelling om hem alsnog te overtuigen om mijn kant van het verhaal te aanvaarden.

Maar Albert Vanderkelen, oom van mijn vader en in onze familie beter gekend als *Noenkel Beir*, wist van geen ophouden. "Gij zijt geen Heymans! Heymansen zijn van Liedekerke en gij, *kleinen*, gij zijt van Pamel. Zegt dat *noenkel Beir* het u gezegd heeft." Wist ik toen veel dat hij me een van de mooiste complimenten uit mijn leven aan het geven was.

Albert was een man zoals er toen in Pamel veel waren. Lang en mager, hij liep een beetje voorovergebogen van het zware werk. Je kon hem een slungel noemen, maar dan in de beste betekenis van het woord. Hij metselde zich de dag door maar droeg in zijn vrije tijd altijd de kenmerkende arbeiderspet. Je weet wel, het hoofddeksel dat onze jongere generatie enkel nog van *Peaky Blinders* kent, een klak zoals ze zeggen. Toen ik hem leerde kennen, was hij echter al een tijdje op rust en amuseerde hij zich met straffe verhalen vertellen. En er stiekem van tussen muizen om in zijn *stalleke* van de fles jenever die hij achter de wasmachine verborgen had te nippen. Met een gesmeerde stem was hij vervolgens nog beter op dreef om zijn wedervaren prachtig toe te lichten, dat spreekt voor zich.

Vertellen kon hij als de beste. Over die keer dat hij als kind zijn moeder niet wou helpen met de was en helemaal van zijn ouderhuis in Pamel centrum, "waar nu taverne de Fyfty is" tot in Strijtemveld gelopen was en zich daar de hele dag in de maïs verstopt had. Maar het meest legendarische verhaal gaat over de Wereldoorlogen.

Noenkel Beir is naar eigen zeggen soldaat geweest en heeft zijn heldhaftige steentje

tot de *Groote Oorlog* bijgedragen. Als een ware Vlaamse leeuw, de bajonet in de ene en een granaat vol mosterdgas in de andere hand verdedigde hij het vaderland en stuurde de Duitsers linea recta naar het veldhospitaal of terug naar huis. Ik herhaal: naar eigen zeggen.

Hij glunderde als een pauw toen hij dat deel van het verhaal vertelde maar zijn gelaat ging vervolgens gauw in een meer ernstig grimas over.

"Ja, *kleinen*, weet ge... Johan Cruijff, de grote Hollandse voetbalvedette wist waarover hij sprak wanneer hij zei dat elk voordeel zijn nadeel heeft. Met mij was het in de oorlog niet anders. Want, een dappere soldaat als ik, ja dat ging niet onopgemerkt voorbij. Zo'n krijgers die werden door Jan en alleman herkend en gevierd, om van de vrouwen nog maar te zwijgen. Ik kon zo niet doen," (waarbij hij beide handpalmen een eindje van mekaar hield) "of er probeerde er één haar balkon tussen te wringen."

De mannen en kinderen in de kamer schoten in de lach, de vrouwen schudden het hoofd en dachten er het hunne van, behalve ééntje, zijn halve trouwboek Madeleine De Doncker, die naast slechtziend ook nog eens hardhorend was en door de reactie van haar bezoekers nieuwsgierig "Wadde? Wat zegt hij?" neuzelde.

"Hij vertelt over de oorlog, Leineken, ge moet u dat allemaal niet aantrekken. Gunst, ge hebt dat immers al duizend keer gehoord, is het niet?", schoot haar zuster, mijn grootmoeder haar ter hulp.

"Jaja, dat is waar, ja, dat zijn voorzekers geen leugens die ge daar vertelt, Netteke," pruttelde tante Lein verder en gaf zo noenkel Beir de kans om de spanning op te drijven. Vaak was ik het die met een "Allez nonkel, vertelt voort!" de vertelling weer op gang trok. En Noenkel Beir ging door op zijn elan:

"Ja ziet ge, het probleem was dat in 1939, zo'n twintig jaar nadat de Duitsers vertrokken waren, die mannen hier al met ne keer terug stonden. Hun keizer hadden ze niet meer nodig want nu was daar Adolf Hitler om hen aan te voeren. Ik was niet op mijn gemak jong. Ik zei het nog tegen ons vader: 'Va, wat gaan we doen als die Duitsers mij nog herkennen van twintig jaar geleden? Ze zijn in staat van mij als eerste neer te knallen, zodat ze deze keer misschien wel de oorlog kunnen winnen.' Ons vader zei: 'jaja jong, ge hebt gelijk, en wie weet knallen ze in één moeite door ook heel uw familie neer. We gaan ons moeten verstoppen, dat is wat we gaan moeten doen'. En daar staat ge dan, als jongmens, uw familie zo in de miserie steken omdat ge in de Grootte Oorlog zo nodig de held moest uithangen. 'Va, maak u maar geen zorgen,' zei ik dan, 'gij gaat niet moeten vluchten want het zal ik zijn die mij zal wegsteken. Zeg gewoon dat ge mij niet kent en dat ik geen familie ben als ze hier naar mij komen vragen. Zeg hen dat het een abuis is'.

En zo ging ik enkele dagen later op pad, Strijtemveld in. Het gras stond hoog genoeg, dus ik dacht: waarom zoudt ge het ver gaan zoeken als dichtbij alles aanwezig is wat ge nodig hebt?' Ik dus het graan in, veilig weggestoken voor de Duitsers."

"En hebt ge daar dan heel de oorlog gezeten, nonkel? Hebben de Duitsers u nooit gevonden?"

"Nooit," verzekerde hij mij, "niemand kende die velden beter dan ik. En daarbij, er was daar toen wel veel meer veld dan nu hé kleinen. Daar kondt ge dagen rondlopen zonder ooit een levende ziel tegen te komen. Nu ja, na een paar dagen ben ik naar huis gekomen."

Ontgoocheld door zo'n anticlimax vroeg ik hem: "Maar waarom dan, nonkel? Ge waart zo goed bezig, waarom geeft ge dan na een paar dagen op?"

"Haar fout," antwoordde hij terwijl zijn ogen, glinsterend van de pret, naar zijn vrouw draaiden. "Zij kon dat maar niet gewoon worden, zo zonder mij. Elke dag stond ze daar, op het baantje dat later de Lostraat zou worden. En maar roepen en tieren en krijsen. "Albert. Albert! Waar zit ge? Ik mis u, kom gauw bij mij. Ja, een mens kan daar niet blijven aan weerstaan natuurlijk. En dus ben ik na een paar dagen maar terug tevoorschijn gekomen. In Pamel liepen uiteindelijk toch geen Duitsers rond..."

Ik geloofde hem. Wat moet ge als kind anders doen? Ik geloof hem als volwassene nog steeds. Een modern sprookje, wie kan daar nu iets op tegen hebben?

Tot ik hem ter voorbereiding van dit stuk een bezoekje bracht. Op het kerkhof, aan zijn graf, staarde ik naar zijn foto en hoorde vanuit een ver verleden zijn stem.

Wind en regen dansten door de lucht, het was echt Allerheiligenweer avant la lettre. Door een plotse windstoot draaide ik mijn hoofd naar zijn zerk en las ik vol vertwijfeling: 'geboren 1924'.

Ik haastte me naar huis en vroeg mijn ouders wat er met dat prachtige verhaal over noenkel Beir en Strijtemveld aan de hand was. Toen kwam het ontluisterende besluit: mijn grootnonkel liet zijn fantasie nooit door de waarheid belemmeren.

Het echte oorlogsverhaal van Albert Vanderkelen is minder smeug doch niet helemaal van heroïek ontdaan. Ja, hij was nog niet geboren tijdens de Eerste Wereldoorlog maar soldaat was hij wel, in de Tweede Wereldoorlog. Hij schopte het zelfs tot krijgsgevangene en moest samen met zijn lotgenoten te voet naar Aalst om daar de trein naar Duitsland te nemen. Maar onderweg, ergens in een veld, verslapte de aandacht van de Duitse bewakers en zo slaagde noenkel Beir erin om te ontsnappen. Hij vond zijn weg terug naar Pamel en leefde vier jaar ondergedoken op de zolder van zijn ouderhuis.

'Hier rust een oudstrijder, gedenk hem' staat er op zijn graf. Wel, bij deze, bedankt voor de verhalen noenkel Beir.

Bjorn Heymans

Een eeuw Van Audenrode op de Lombeekse molen (1727-1831)

Kroniek van een molenaarsfamilie, aanverwanten en nazaten

Een 70-tal gezinnen, 350 inwoners. Een typisch beekdorp met aan de ene oever de kerk, aan de andere het kasteel. Daartussen de primitieve dorpskern met vier, vijf grote hoeven. De "steenen brugghe" over de beek verbond de twee helften. Dit was Lombeek in het begin van de 18de eeuw.

Buiten de dorpskern, hoger en in open ruimte een banmolen. De oudste constructie moet tussen 1300 en 1350 zijn opgericht. Nadat de molen in 1690 door de Fransen werd platgebrand, kocht de Brusselse familie De Mesmaecker in 1720 pui en molenrecht en liet een nieuwe molen oprichten. Dertig jaren waren verstreken. Er moest ook een nieuwe molenaar komen.

Het molenaarsgeslacht Van Lierde bediende toen belangrijke molens in Oost-Vlaanderen en West-Brabant. Sinds 1613 zaten ze ook op de stampmolen Ten Berg in Meerbeke. Peter Van Lierde (1702-1745) waagde zijn kans in Lombeek. Vader zal wel borg gestaan hebben. Het jaartal 1727 in een molenbalk gegrift, moet van zijn hand zijn.

Nog 2 jaar bleef Peter ongehuwd. Hij keek goed rond in Lombeek en kwam terecht bij een gegoede boerendochter met dezelfde leeftijd: Maria-Theresia Van Audenrode (1702-1781). Zij huwden op 11 september 1729.

In de toenmalige Nieuwstraat (nu Ponchautstraat) naast de kerk stond het hof van **Egidius Van Audenrode** (1670-1719). Hij had er zijn vader Johannes Van Audenrode (?- 1700) rond 1655 opgevolgd. Egidius huwde in 1700 de vijf jaar jongere Catharina Huylebroeck (1675-1739) uit Lennik. Egidius overleed op 49-jarige leeftijd. Zijn vrouw 15 jaar later. Men mocht hem onder de grote boeren rekenen met 26 bunder land.

De zus van Egidius, dame Gertrudis Van Audenrode (+1746) was de echtgenote van Jan-Baptist De Wyels van op het kasteel. Over 3 van de 7 kinderen willen we grondiger informeren: Maria-Theresia (°1702, Petrus (°1704) en Gerardus (°1713).

Gerardus Van Audenrode, koster, schoolmeester, winkelier, herbergier en landbouwer liet aan de overkant van de kerk een prachtige vierkantshoeve bouwen (1760), 'De Molensteen'. Geen leembouw zoals het tot nu was geweest, maar een steenen hofstee compleet met schuur, stallingen en ruime binnenkoer.

Hij was op dit hof terechtgekomen door zijn huwelijk (1746) met de kleindochter (die 14 jaar jonger was) van de toenmalige welstellende eigenaar Jan Yernaut: Maria-Elisabeth Van den Haute. Veel later veranderde de naam in 'De Kroon'. Zijn initialen vindt men nu nog boven de toegangsdeur: G V A verwerkt in het smeedwerk dat de glaspartij beschermt.

Gerardus was vader van 10 kinderen waaronder 'de geleerde pastoors' Van Audenrode. Petrus-Franciscus (1751-1828) was een zo intelligente leerling dat hij er in slaagde de titel van Primus Perpetuus te behalen. Hij was primus in Leuven en verschillende malen licentiaat: in de godgeleerdheid, de rechten, professor in filosofie, president van het Klein College. Telkens hij eerste van de klas werd, hield vader in de ouderlijke hoeve een groot feest. Het werd nog spannender toen ook de tweede zoon Johannes-Franciscus (1753-1825) eveneens als primus afstudeerde. De arduinen grafzuil van de twee pastoors bevindt zich tegen de pastoriemuur op het kerkhof. Tijdens het kosterschap van meester Gerard bestelde de kerkfabriek een orgel bij de Brusselse orgelbouwer Barnabé Goyhaut. (1753).

Petrus Van Audenrode (1704-1769) huwde in 1735 de molenaarsdochter Francisca Van Lierde, zus van Peter, en werd molenaar op de stampmolen van Meerbeke. Zijn vrouw overleed acht jaar voor hem, hij hertrouwde met Elisabeth De Groot (1751). Zoon Johannes-Franciscus (°1738) zal later op de molen van Lombeek terechtkomen.

Maria-Theresia Van Audenrode (1702-1781) huwde in 1729 met de nieuwe molenaar van Lombeek. Zus en broer Van Audenrode huwden dus broer en zus Van Lierde. Het werd nog meer besloten als later hun kinderen Johannes-Franciscus Van Audenrode en Catharina Van Lierde (neef en nicht) zullen huwen en zich als volgende molenaars in Lombeek vestigen.

De termijn van **Peter Van Lierde en Maria-Theresia Van Audenrode** werd vrij tragisch. Tussen 1730 en 1745 werden in het molenhuis acht kinderen geboren: Petrus (°1730), Franciscus (°1731), Anna-Maria (°1733), Christina (°1734), Joanna (°1737), Catharina (°1739) -deze dochter zal later de molen overnemen-Maria-Anna (°1740) en Johannes-Franciscus (°1742). Peter Van Lierde was 43 jaar, in de fleur van zijn leven, toen hij op Nieuwjaarsavond van 1745 het slachtoffer werd van een roofmoord. Zijn oudste zoon was 15 jaar, de jongste 3. Een toevallige troep van zes boeven slaat toe. Drie ervan zal men later terugvinden bij de bende van Jan De Lichte uit Velzeke. In 1748 werd een algemene klopjacht georganiseerd. Verdachten werden opgepakt en in Aalst gevonnist of vrijgesproken. Maria-Theresia herstelde van de opgelopen verwondingen.

Zij bleef achter met de kinderen maar het molenbedrijf moest verder. Vijf maanden later, op 15 mei 1745, hertrouwde ze met de Wambekenaar Peter Van den Bosch. Hij werd de nieuwe molenaar.

Uit haar tweede huwelijk werd nog een zoon geboren in 1747: Jan-Baptist Van den Bosch. Deze trouwde in 1773 met de notarisdochter Joanna Gillis (°1750). Haar vader was inderdaad Jan-Frans Gillis, notaris in Lombeek. De molenarin overleed op 21 januari 1781, 79 jaar oud. Pastoor Vonck, pas enkele maanden in Lombeek, noteerde in het parochieregister "Weduwe van Peter Van Lierde die op 1 januari 1745 in eigen huis door een bende boeven beestachtig werd vermoord".

Dochter **Catharina Van Lierde** (°1739), 6 jaar oud toen haar vader werd vermoord, huwde in 1765 met haar Meerbeekse kozijn **Johannes-Franciscus Van Audenrode** (°1738). Zij vestigden zich als jong gezin op de stampmolen van de Loddershoek in Borchtlombeek. Omstreeks 1777 (nog voor de dood van haar moeder en stiefvader) namen ze de molen over. Het huidige molenhuis met in het anker 1784 is tijdens hun verblijf gebouwd. Het A-anker verwijst mogelijk naar hun familienaam.

De enige zoon in het gezin **Jan-Baptist Van Audenrode** (1772-1822) was in Strijtem getrouwd op 7 december 1804 met **Petronella Van der Maelen** (1778-1827). Petronella's moeder, Maria-Anna Carlier, kwam van het Hof te Kattem. Moeilijk te zeggen wanneer Jan-Baptist eigenhandig de pachtovereenkomst tekende. Hijzelf overleed op 50-jarige leeftijd in 1822. Het was de (toen 83-jarige vader) Jan-Franciscus die het overlijden van zijn zoon (Jan-Baptist) kwam aangeven. Petronella Van der Maelen werd 49 jaar.

De oudste zoon van de 8 kinderen **Petrus-Jan-Baptist Van Audenrode** (1805-1865) werd op erg jonge leeftijd verantwoordelijk voor de molen. Hij was 17 toen zijn vader stierf. Toen hij 20 werd overleed ook zijn grootvader en toeverlaat en twee jaar later ook zijn moeder. Amper 22 en verantwoordelijk voor het molenbedrijf. Hij hield het slechts drie jaar vol. Hij huwde op 20 oktober 1831 te Lennik met **Maria-Josephina De Leener** (°1806).

Hij verliet het molenhuis en vestigde zich op de boerderij in de Lombeeketse op de grens van Lombeek en Lennik, later bekend als het hof te Cools. En zo verdwijnen de Van Audenrodes op de molen. Petrus-Jan-Baptist is de stamvader van al de Van Audenrodes uit Roosdaal, tenminste als hun toenaam "van sponsj" is.

Opvolger van Jan-Baptist Van Audenrode was Jan-Baptist Van de Velde uit Sint-Maria Lierde (ca 1789-1859). Omstreeks 1823 trouwde hij in Vollezele met Petronella Claes (1796-1870). Rond 1828 werd hij de nieuwe molenaar en ook eigenaar. Zijn dochter Catharina Van de Velde (1826-1900) huwde met Jan-Baptist Walravens (1828-1909), één van de 21 kinderen van notaris Jan-Franciscus Walravens wonende op het kasteel. Negen kinderen werden in het gezin Walravens-Van de Velde geboren. De ongehuwde broers en zussen zetten de molenactiviteit verder: Celestine, Leonie, Clotilde, Theofiel en Emiel.

Op 22 april 1917 had de tweede moordpartij in het molenhuis plaats, nog gewelddadiger dan de eerste. Leonie en knecht Emiel Vervenne waren dodelijke slachtoffers. Na de dood van Theofiel in 1950 was het malen afgelopen. Na het overlijden van Emiel, werd het molengoed verkocht aan Leopold Rooseleer. Huidig eigenaar is Jozef Van Waeyenberghe, ook eigenaar van het kasteel, die de molen grondig liet restaureren.

Nazaten Van Audenrode

Naar het Hof te Cools waar Jan-Baptist Van Audenrode boert met vrouw en acht kinderen. Één van de dochters, Maria-Virginia (°1842) huwt met Augustinus Cools, vandaar de huisnaam.

Modestus-Christianus Van Audenrode (°1843), timmerman, huwt in 1870 met Joanna De Leeuw (°1848) uit de Molenstraat. Bij de verkoop van hoeve Verheyden in 1873 koopt hij lot 1 (20a43ca) met grond, hof, huis en kleine schuur, gelegen op de plaats waar nu restaurant De Brabantse Ardennen zich bevindt. Van de tien geboren kinderen in dit huwelijk, blijven er zes in leven: Cornelius-Olivius (Nollen) (1871-1960) huwt in 1902 met Maria-Leontina Van der Motten (Hunsel). Dit zijn onze grootouders langs moeders kant.

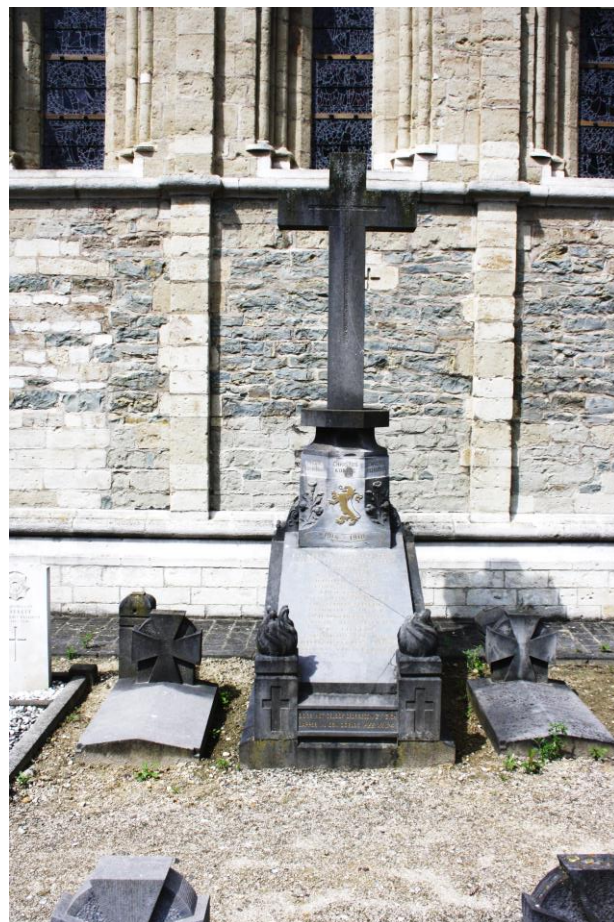
De zus Maria-Helena (°1866) trouwt met meester De Dobbeleer uit Bellingen.

Carolus (1873), Jacobus (1877) gehuwd met Maria-Florentina Tielemans.

Augustinus (°1879), in 1906 te Pamel gehuwd met Maria-Florentina Ransbeek.

Maria-Josephina (°1882) Pamel Tezuivenen, gehuwd met Franciscus Ransbeek. Leopoldus Van Audenrode (°1885) gehuwd met Melania Van Schepdael.

Joannes (1888) sneuvelde in 1918 te Guemps (F), vier dagen voor de wapenstilstand. Hij wordt vermeld op het oorlogsmonument in Lombeek.

Bronnen: Davidsfondsklokje Roosdaal, vooral de teksten van Gerard Van Herreweghen en de publicatie van Rita Van Isveldt: Gezinsreconstucties Onze Lieve Vrouw Lombeek, 1691-1915.

Nieuwe landbouwgrond gewonnen op bos en ruigte is gerooide grond, een rode. Wie van een vroegere rode kwam, heette Van Audenrode. De recentere rode noemde men : nieuwenrode.

Jan De Leeuw

Waarom loop je best niet onder een ladder door?

In zijn rubriek 'bijgeloof' heeft Willy De Smedt opnieuw een merkwaardig onderwerp aangesneden. Ook vandaag durven veel mensen niet onder een opstaande ladder door te lopen. Instinctmatig bijna maken de meesten een omwegje. Waarom dan wel?

In feite is eeuwenoud bijgeloof de reden. In de middeleeuwen had elke stad en elk middelgroot dorp een galgenveld (in Pamel bevond zich dat op de Woestijn, pal op de grens met Gooik) met erop één of meerdere galgen om misdadigers en andere boosdoeners op te hangen. Soms terecht, soms onterecht. Maar onze voorouders waren gehard door het dagelijks gevecht om te overleven. Veel compassie of medeleven kenden zij niet. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat het galgenveld met al zijn dood en lijden een bron was van bijgeloof.

De beul gebruikte meestal een ladder om de galg in te klimmen. In de driehoek tussen de ladder en de galg hing de terechtgestelde en het volk dacht dan ook dat zijn geest in dit gebied rondwaarde. Daar bleef men best weg! Zeker die geest niet gaan verstoren! Mensen en dieren die onder die ladder, later onder om 't even welke ladder, doorliepen, zouden zo goed als zeker getroffen worden door onheil of de dood.

Een terechtstelling was haast een kermis. Hoe luguber ook, executies werden graag bijgewoond door groot en klein.

De katholieke priesters legden het een beetje anders uit. Vormt een ladder die ergens tegenaan leunt niet een natuurlijke driehoek? En is de driehoek niet het symbool van de heilige Drie-eenheid (Vader, Zoon en Heilige Geest)? Daarom werd onze voorouders voorgehouden dat onder een ladder doorlopen een uitermate oneerbiedige daad, ja zelfs een zonde was! Wie dit wél deed, kon zelfs worden beschuldigd van duivelsverering! Later ontwikkelde men geleidelijk aan de overtuiging dat wie onder een ladder durfde door te gaan, door de dood getroffen kon worden. Waarmee een direct verband met de galgenladder wordt gelegd.

Hoe dan ook, een maagd of jonge vrouw die het waagde onder een opstaande ladder door te lopen, zou nooit binnen het jaar getrouwd raken. Maar soms kón het gewoonweg niet anders en móest men onder een ladder door. Om dan toch gespaard te blijven van enig onheil, moest zij haar vingers kruisen of een schietgebedje opzeggen. Het kon ook nog eenvoudiger. Indien ze op haar schoenen spuwde en wachtte tot het speeksel was opgedroogd, was dit ook voldoende.

Willy De Smedt

Wat een accent betekenen kan...

Naar aanleiding van een reactie van de heer Georges Vande Winkel, auteur van talrijke historische publicaties, op het artikel "Een Pamelaar in dienst van de Zonnekoning", dat verscheen in Rausa nr. 1 van 2022, geef ik graag volgende rechtzetting/aanvulling bij de passage op blz. 15 met betrekking tot volgend chronogram:

"Om de herovering van Le Quesnoy, Bouchain en Douais te memoriseren, slaan zij een medaille met het chronogram:
IL Croît à l'oMbre De La paIX MDCLLXII
(1712). (letterlijk: hij gelooft in de schaduw van de vrede)."

De vertaling tussen haakjes loopt mank...

Inderdaad, "il croît", met accent circonflexe betekent "hij groeit", terwijl "il croit", zonder dat accent betekent "hij gelooft". In het oud-Frans werd evenwel niet altijd even zorgzaam omgesprongen met leestekens en accenten. Om uitsluitel over de correcte vertaling te geven ben ik eerst en vooral het bewuste chronogram nogmaals gaan opzoeken. En inderdaad, er staat wel degelijk een accent circonflexe op de letter î. Daarna ben ik weerom op zoek gegaan naar een afbeelding van de medaille, helaas zonder succes. Wat ik wel vond is een beschrijving van de medaille en, meer nog, een relaas over haar totstandkoming dat uitsluitel geeft. Op de voorzijde van het kleinood prijkt, hoe kan het anders, de beeltenis van Lodewijk XIV. Op de keerzijde staat het bewuste chronogram onder een eik waaraan de wapenschilden van de drie heroverde steden prijken.

Het onderwerp van de zin "il" slaat dus niet terug op de vorst maar wel op de eik: Hij (dus de eik) groeit in de schaduw van de vrede. De eik is duurzaam en dus hopelijk ook de vrede. Daarop volgt het verhaal van de kip en het ei. De overlevering wil dat de bevolking van Le Quesnoy uit blijdschap over het einde van de oorlog in de hoogste eik van de vestiging een bord gehangen heeft met het bewuste chronogram. Toen dit de vorst ter ore kwam zou het idee ontstaan zijn een medaille te graveren met deze eik op de keerzijde. Men kan zich natuurlijk afvragen of het niet andersom verlopen is en dat het bord gekopieerd werd van de medaille, maar dat zou spijtig zijn voor het mooi verhaal...

François De Neef
Lichtmis 2022

Ontwikkelingsperspectieven op maat van elk dorp:

jouw mening telt!

Eind 2021 is het gemeentebestuur van Roosdaal gestart met het opmaken van een ruimtelijke toekomstvisie voor de verschillende kernen in Roosdaal. Iedereen kreeg de gelegenheid om (al dan niet met de hulp van een bereidwillige bediende) haar/zijn mening te geven over hoe de Roosdaalse dorpen er in de komende jaren zouden moeten uitzien. Een groep deskundigen heeft al deze ideeën geanalyseerd en wil bij het vertalen van deze resultaten naar concrete plannen de burgers opnieuw naar hun mening vragen. Als erfgoedvereniging juichen wij dit initiatief toe en we hopen dat de (Roosdaalse) Rausalezers ook hun stem zullen laten horen op een van de geplande 'werkmomenten', (telkens om 19 uur):

Woensdag 8 juni in het Provinciaal Plattelandscentrum Peerenbosch (over Oud Pamel, Pamel en Ledeborg), woensdag 5 juni in GC Het Koetshuis (over Strijtem, Borchtlombeek en Kattem) en op donderdag 16 juni in Den Broebel over Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek en Poelk. Je inschrijven via 054 89 13 30.

© DJi Mavic Mini ('Still' uit film)

Daar is de Boezemberg weer

We zijn er nog niet uit, bijlange niet, vrees ik! Het wordt altijd maar mysterieuzer! Het begon met de onschuldige vraag van Steven De Nul die een volks feestje beleefde op een perceel aan de Lombeekse Koning Albertstraat, een gebied dat in de buurt benoemd wordt als 'de Boezemberg', maar waarvan blijkbaar niemand weet waar die naam vandaan komt. Omdat we er zelf kop noch staart aan kregen speelden wij de vraag door naar onze Rausa-lezers.

Wij kregen inderdaad heel wat reacties binnen. Eddy Mostinckx meldde ons dat de vraag hem zo intrigeerde dat hij enkele slapeloze nachten aan over hield. Na beraad met enkele andere vorsers gaf hij ons volgende overweging mee: *"Boezem is mischien niet de omschrijving van twee heuvels (of twee borsten'), maar van de holte ertussen, wat ruimer gezien dus ook een vallei kan zijn. De vallei tussen twee heuvels dus, en die heuvels zijn dan duidelijk aan ene kant de Hunselberg of Tuitenberg en aan de andere kant Ledeberg. Daartussen ligt als enige helling een heuveltje dat **mischien** ooit de Boezemberg genoemd."*

In Rausa 7 van 2014 schreef Luc Van Cauwelaert *"Hier kunt u duidelijk bemerken dat de oostflank vanaf de kerk naar Lennik veel steiler is dan de westflank naar Pamel. Deze laatste berg de Boezemberg geheten (van Bos en Berg- de Bosenberg – de Boezemberg) ligt Zuidwaarts. De noordelijke helling naar Pamel heet op de Poppkaart de Lommersberg wat duidelijk wijst op zijn gebrek aan bezonning. Deze helling is dan ook veel langzamer."*

Ook notaris Peter De Schepper was geprikkeld door onze vraag. Niet alleen komt hij via zijn beroepsbezigheden dagelijks in contact met benamingen van plaatsen, maar hij is ook getogen vlakbij de bewuste heuvel. Hij ging naarstig op zoek in alle mogelijke kadaster- en andere kaarten en plannen, maar het toponiem 'Boezemberg' is nooit in een akte tegengekomen! Hij stelde de vraag zelfs aan zijn vader (ook notaris) Jean De Schepper. Ook hij kwam de naam nooit op een officieel document tegen. Hij veronderstelt zelfs dat dit bewuste toponiem een afleiding zou zijn uit het dialect *"Waëlen zèn van boeven op den berg"*, wat dan mettertijd zou verbasterd zijn langs 'Boevenberg' tot uiteindelijk 'Boezemberg'.

Iemand ging het zelfs in de natuurkunde zoeken. Zo blijkt de botanische naam van Chinese gember 'Boesenbergia Pandurata' te zijn. Maar grondig onderzoek van onzentwege heeft ter plaatse in elk geval geen spoor van deze plant opgeleverd.

Het lijkt een even mysterieuze zaak te worden als het ontstaan van 'het Pajottenland': wie heeft de naam gegeven, wat betekent de naam precies en hoe wordt het gebied begrensd?

Wij moeten deze editie van Rausa dus weer met een open vraag besluiten. De redactie kan geen groot bedrag uitloven voor wie het geheim gaat ontsluiten, maar eeuwige roem en dankbaarheid zal alleszins haar/zijn deel zijn.

WE

Meiboompad langs de zogenaamde Boezemberg in Lombeek